

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2013. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Daha fazla bilgi için, bu belgenin sonunda bulunan yazarın telif hakkı ile ilgili kısmı okuyabilirsiniz.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

Mahkeme içtihadı üzerine bilgi notu N° 156

Ekim 2012

Catan ve diğerleri/Moldova Cumhuriyeti ve Rusya [BD] - 43370/04, 18454/06 ve 8252/05

Karar 19.10.2012 [BD]

Madde 1

Devletlerin yetkisi

Moldova Cumhuriyeti'nin ayrılıkçı bölgesinde yürütülen eğitim politikası konusunda Moldova ve Rusya Devletlerinin yetkisi

1 Nolu Protokol'ün 2. maddesi

Ebeveynlerin felsefi inançlarına saygı

Eğitim hakkı

Latin alfabesi kullanan okulların kapatılması ve kendi ulusal dillerinde eğitim görme arzusunda olan öğrencilere karşı hakaret eylemleri : *ihlal*

Olaylar – Başvurucular, Moldova Cumhuriyeti'nin topraklarının doğusundaki bölgede bulunan ve Moldova Hükümeti'nin üzerinde etkili kontrol yapmadığı Transnistrie'deki Moldav azınlığa ait çocuklardan ve ebeveynlerden oluşmaktadır. Bu bölge ayrılıkçı bir grup olan « Transnistrie Moldav Cumhuriyeti » (« RMT ») tarafından yönetilmektedir. « RMT » uluslararası toplum tarafından tanınmamıştır. Başvurucular, ayrılıkçı makamların dil ile ilgili politikalarının kendi eğitimleri ve aile yaşamları üzerindeki etkilerinden yakınmaktadır. Şikayetlerinin esası, « RMT » makamları tarafından 2002 ve 2004 yıllarında alınan, eğitim kurumlarında Latin alfabesini yasaklayan ve bu kurumların tamamına kendilerini kaydetme, « RMT » tarafından kabul edilen programı uygulama ve sirilik alfabesini kullanma zorunluluğunu dayatan tedbirler ile ilgilidir. Bu tedbirler kapsamında, öğrenciler ve öğretmenler kendi okullarından çıkarılmıştır ve

sonrasında bu okullar, uzak ve yeterli malzemelerin olmadığı yerlere transfer edilmiştir. Başvurucular ayrıca, « RMT » rejiminin temsilcileri ve sıradan şahıslar tarafından, sistematik bir hakaret ve yıldırma kampanyasının hedefi haline geldiklerini ifade etmektedirler. Çocuklar, okul yolu üzerinde küfürlere maruz kalmışlardır ve « RMT » polisi ve sınırdaki korumalar tarafından yakalanarak üstleri aranmıştır. « RMT » polisi ve sınırdaki korumalar çocukların üzerinde bulunan Latin alfabesiyle yazılan ders kitaplarına el koymuşlardır. Bununla birlikte, « RMT » tarafından kontrol edilen topraklarda bulunan iki okul, devamlı bir şekilde yağmalama fiillerinin hedefi haline gelmiştir. Başvuruculara göre, söz konusu olaylar, her iki Savunmacı Devletin yetkisi kapsamına girmektedir.

Hukuk açısından

Madde 1 : 1. madde anlamında bir devletin yetki alanı, esasen ülke topraklarıdır. Ancak sözleşmeciler devletlerin ülke dışında işlenmiş veya ülke dışında etkili olan fiilleri sadece istisnai durumlarda, 1. madde anlamında yetki kullanımı olarak kabul kabuledilebilir. Devlet kendi toprakları dışında, kendi görevlileri, otoritesi ve bir şahıs veya şahıslar üzerindeki etkisi aracılığıyla kendi yetkisini kullanabilmektedir ve devletin yetkisi, – yasal veya yasal olmayan bir şekilde–düzenlenen bir askeri harekât sonucu, devletin kendi toprakları dışındaki bir alanda etkili bir kontrol kullanması durumunda söz konusu olabilmektedir.

a) *Moldova Cumhuriyeti'nin yetkisi* – Söz konusu üç eğitim kurumu halen Moldav topraklarında bulunmaktadır. Tarafların kabul ettiği gibi – « RMT » tarafından kontrol edilen Dniester Nehrinin doğusunda bulunan toprak parçası üzerinde Moldova'nın hiçbir otoritesinin olmadığı doğrudur. Ancak, *Ilaşcu ve diğerleri* kararında Mahkeme, her ne kadar Transnistrie bölgesi üzerinde etkili kontrolü olmasa da, Moldova'nın, bir toprak devleti olmasından dolayı Transnistrie'de tutulan şahısların Moldova'nın yetki alanına girdiğini söylemiştir. Dolayısıyla Mahkeme yine bu davada, Sözleşme'nin 1. maddesi anlamında, Sözleşme ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin korunması için Moldova'nın elinde bulunan tüm tedbirleri alma yükümlülüğü yüklediğini beyan etmiştir. Mahkeme, bu davayı diğer davadan ayırmak için hiçbir neden görmemektedir. Uluslararası hukuka göre bu bölgenin Moldova toprağının bir parçası olarak kabul edilmesi Moldova'ya, bu bölgede kalan şahıslar için Sözleşme ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amacıyla, elindeki tüm yasal ve diplomatik yolları kullanma yükümlülüğü yüklemektedir.

Sonuç : yetki kapsamına girmektedir (oybirliği).

b) *Rusya Federasyonu'nun yetkisi* – Davanın anahtar olayları, *Ilaşcu ve diğerleri* kararında Mahkeme tarafından incelenen zaman dilimine denk geldiğinden ve bu davada, Mahkeme'nin başvurucuların Rusya Federasyonu'nun « yetkisi » altında olduğu sonucuna vardığından, halihazır davada Rusya'nın, Transnistrie'de meydana gelen başvurucuların yakındığı olaylar döneminde kendi yetkisini kullanmadığını ortaya koymak Rusya Hükümeti'ne aittir. Mahkeme, Rus görevlilerinin başvurucuların okulları ile ilgili alınan tedbirlere katıldığını gösteren hiçbir durumun olmadığını kabul etmektedir. Ancak, başvurucuların Rusya'nın söz konusu dönemde, « RMT » üzerinde etkili bir kontrol yaptığını iddia etmelerinden dolayı Mahkeme, bu durumun söz konusu olup olmadığını araştırmak zorundadır. Bölgedeki Rus askeri varlığı ile ilgili olarak Mahkeme, Transnistrie'deki Rus askeri güçlerinin çok düştüğünü ve toprağın yüzölçümüne göre bu askeri varlığın mütevazı olduğunu kabul etmektedir. Ancak, Mahkeme'nin *Ilaşcu ve diğerleri* kararında tespit ettiği gibi, Colbaşna'daki askeri cephaneliğin ağırlığı dikkate alındığında, bölgedeki Rus ordusunun askeri varlığının önemi ve caydırıcı rolü halen devam etmektedir. Tarihi durum da önemlidir çünkü ayrılıkçılar, 1992 yılında Rus ordusunun yardımıyla iktidara gelebilmişlerdir. Mahkeme bununla

birlikte, *Ilaşcu ve diğerleri* kararında, « RMT'nin » söz konusu dönemlerde Rusya'nın özellikle ekonomik desteği sayesinde ayakta kaldığını belirtmiştir ve Mahkeme bu davada, Rus Hükümeti'nin her sene çok yüksek para miktarlarıyla Transnistrie halkına, insani yardım olarak harcamaya devam ettiğini belirtmektedir.

Ilaşcu ve diğerleri kararında ifade edilen tespitlerin güvenilir olmadığını gösteren hiçbir unsur sunulmamıştır ve Moldav topraklarında Rus askerlerinin varlığı, Rusya'nın açıkça « RMT » rejimine destek vermeye devam ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla Rus Hükümeti, Mahkeme'nin *Ilaşcu ve diğerleri* kararında vardığı sonuçların yanlış olduğu konusunda Mahkeme'yi ikna edememiştir. Dolayısıyla bu davada başvurucular, Rusya'nın yetkisi kapsamına girmektedirler.

Sonuç : yetki kapsamına girmektedir (on altıya karşı bir oyla).

1 Nolu Protokol'ün 2. maddesi : Başvurucuların okulların açılmasından sonra neler yaşadıklarını açık bir şekilde ortaya koymak zordur; ancak Mahkeme, « RMT »'de Latin alfabesinin kullanılmasının suç oluşturduğunu, söz konusu eğitim öğretim kurumlarının yeni binalara taşınmaya mecbur kaldıklarının açık olduğunu ve bu durumdan etkilenen okullardaki öğrenci sayısının büyük oranda düştüğünü belirtmektedir. İtiraz edilmeyen bu unsurlar, başvurucular tarafından yapılan iddialar ile uyumludur. Alınan tedbirlerin ve bunu müteakip yapılan başvurucuların maruz kaldığı hakaret eylemlerinin, başvuru öğrencilerin eğitim kurumlarına ulaşma haklarına ve kendi ulusal dilde eğitim görme haklarına zarar vermiştir. Bununla birlikte Mahkeme, söz konusu tedbirlerin başvuru ebeveynlerin, kendi çocuklarına felsefi inançlarına uygun bir eğitim ve öğretimin verilmesi hakkına bir müdahale oluşturduğunu ifade etmektedir. Mahkeme, 1 Nolu Protokol'ün 2. maddesinin, Sözleşme'nin 8. maddesi ışığında okunması gerektiğini belirtmektedir. Başvurucuların haklarına verilen zararın haklı olup olmadığını araştıran Mahkeme, « RMT » makamları tarafından bu eğitim öğretim kurumlarına yönelik alınan tedbirlerin, meşru amaca yönelik olduğunu düşünme konusunda hiçbir durumun söz konusu olmadığını gözlemlemektedir. Gerçekten de, görünüşe bakılırsa, « RMT'nin » bu okullarda uygulanan dil politikası, dili ve Transnistrie'deki Moldav topluluğunun kültürünü Ruslaştırma amacını taşımaktadır. Mahkeme sonrasında, müdahale ile ilgili olarak Savunmacı Devletlerin sorumluluğu sorununa eğilmektedir.

a) *Moldova Cumhuriyeti'nin yükümlülükleri*– Mahkeme, *Ilaşcu ve diğerleri* kararında, Moldova'nın Sözleşme ihlalinin durdurulması için elinde olan tüm gerekli tedbirleri almadığını söylemiştir. Buna karşı bu davada Mahkeme, Moldova Hükümeti'nin başvurucuları desteklemek için büyük bir çaba sarfettiğini belirtmektedir. Gerçekten de, ilgili okulların eski binalarına « RMT » tarafından el konulmasından sonra Moldova Hükümeti, kirayı, binaların yenilenmesini, personelin maaşını, eğitim malzemelerini ve yolculuk masraflarını karşılamıştır. Dolayısıyla, Moldova Hükümeti bu davada, başvurucular ile ilgili pozitif yükümlülüğünü yerine getirmiştir.

Sonuç : ihlal yok (oybirliği).

b) *Rusya Federasyonu'nun yükümlülükleri* – Başvuruculara karşı alınan tedbirlere Rus görevlilerinin etkin katılımının olduğunu gösteren hiçbir delil bulunmamaktadır. Aynı şekilde, Rusya'nın genel olarak « RMT'nin » dil politikasına müdahale ettiğini veya bunu onayladığını gösteren hiçbir durum söz konusu değildir. Buna rağmen, Rusya söz konusu dönemde, « RMT » üzerinde etkin bir kontrol yapmaktaydı. Rusya'nın bağımlı yerel idarenin politikası ve fiilleri üzerinde belirli bir kontrol uygulayıp uygulamadığını belirlemeye gerek yoktur. Başka

şekilde ayakta duramayan « RMT'ye » yapmış olduğu askeri, ekonomik ve politik destek nedeniyle Rusya'nın, başvuruçuların eğitim hakkına zarar verilmesinden dolayı Sözleşme'ye göre sorumlulu tutulmaktadır.

Sonuç : ihlal (on altıya karşı bir oyla).

Madde 41 : Karara ek belgede isimleri geçen her başvuruçuya 6 000 EUR manevi tazminat verilmesi.

(Bkz., ayrıca [Ilaşcu ve diğerleri/Moldova ve Rusya](#) [BD], n° 48787/99, 8 Temmuz 2004, [Bilgi Notu n° 66](#) ; [Al-Skeini ve diğerleri/Birleşik Krallık](#) [BD], n° 55721/07, 7 Temmuz 2011, [Bilgi Notu n° 143](#) ; [İvanțoc ve diğerleri/Moldova ve Rusya](#), n° 23687/05, 15 Kasım 2011, [Bilgi Notu n° 146](#)).

© Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından kaleme alınan bu özet Mahkeme'yi
bağlamamaktadır.

© **Avrupa Konseyi/Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 2013.** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin resmi dilleri Fransızca ve İngilizce'dir. Bu çeviri, Avrupa Konseyi'nin insan haklarına destek Fonu'nun desteğiyle hazırlanmıştır (www.coe.int/humanrightstrustfund). Mahkeme'yi bağlamamaktadır ve Mahkeme, kalitesi konusunda herhangi bir sorumluluk kabul etmemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının veritabanı olan HUDOC üzerinden (<http://hudoc.echr.coe.int>) veya HUDOC'un bildirdiği başka veritabanları üzerinden yüklenebilir. Davanın isminin tamamen yazılması, yukarıdaki telif hakkıyla ilgili ifadeler kullanılması ve insan haklarına destek Fonu'na referans yapılması şartıyla ticari olmayan amaçlarla kullanılabilir. Bu çevirinin tamamını veya bir kısmını ticari amaçlarla kullanmak isteyen herkesin, bu durumu belirtilen adrese bildirmesi rica olunur: publishing@echr.coe.int.

© **Council of Europe/European Court of Human Rights, 2013.** The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© **Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2013.**

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Tout personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.